

## СУТНІСТЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*У статті обґрунтовано тлумачення поняття "обліково-аналітичне забезпечення" процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств з урахуванням їх галузевих особливостей на основі аналізу розуміння його сутності різними вченими.*

**Ключові слова:** обліково-аналітичне забезпечення, інформація для управління, основні засоби, будівельні підприємства.

### I. Вступ

Успішність діяльності суб'єктів господарювання значною мірою залежить від стану, наявності й ефективності використання основних засобів, що зумовлено визначальною часткою останніх у структурі активів й особливим значенням основних засобів як необхідних засобів праці для виробництва продукції (робіт, послуг). Дослідження проблем підвищення ефективності використання основних засобів є особливо актуальним для будівельних підприємств, адже їх використання має суттєвий вплив на своєчасність і якість виконання будівельно-монтажних робіт.

Зважаючи на те, що основні засоби суттєво різняться між собою за своїм функціональним призначенням, прийняття ефективних управлінських рішень потребує достовірних даних про стан їх використання, одержання яких значною мірою залежить від наявної системи обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю будівельних підприємств.

Дослідженню проблем обліково-аналітичного забезпечення управління суб'єктами господарювання різних видів економічної діяльності, визначенню його сутності й складових присвятили свої праці такі вчені, як: С.П. Барановська, І.А. Бланк, О.М. Брадул, Р.Ф. Бруханський, В.О. Волощук, О.Д. Гудзинський, Н.В. Голячук, В.М. Жук, А.Г. Загородній, Т.Г. Камінська, М.Д. Корінько, О.А. Кравченко, М.Д. Крамчанінова, Ю.Д. Малярєвський, Б.Г. Маслов, Є.В. Мних, Т.М. Пахомова, А.А. Пилипенко, М.С. Пушкар, І.Б. Садовська, Я.В. Соколов, В.В. Смирнова, Н.А. Тичиніна, Г.Б. Титаренко, Л.В. Усатова та ін.

Не применшуючи цінності наявних досліджень, вважаємо справедливим твердження Л.О. Волощук [1, с. 329], що потребують розгляду проблемні питання в частині методології обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємств, яка має певні недоліки, зокрема, досі не існує категоріальної

визначеності. Також недостатньо дослідженими є питання, пов'язані з обліково-аналітичним забезпеченням процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств з урахуванням їх галузевих особливостей.

Дослідження цієї теми вимагає вивчення поглядів учених-економістів щодо сутності такого поняття, як "обліково-аналітичне забезпечення" та інших понять ("обліково-аналітична система", "обліково-інформаційне забезпечення", "інформаційне забезпечення" тощо), які вони із ним співвідносять чи ототожнюють. Необхідно погодитись із Л.О. Волощук [1, с. 329], яка зазначає, що такі терміни за суттю мають одні й ті самі ключові завдання в системі управління, проте різні тлумачення, структуру та структуроутворювальні складові.

Відсутність єдиної думки серед науковців і практиків не сприяє вирішенню багатьох проблем у процесі формування та використання обліково-аналітичної інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання, що свідчить про необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

### II. Постановка завдання

Метою статті є обґрунтування сутності обліково-аналітичного забезпечення процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств та окреслення галузевих особливостей їх діяльності, які впливають на цей процес.

### III. Результати

В економічній літературі крім поняття "обліково-аналітичне забезпечення", яке отримало широке трактування щодо його змістового наповнення (див. табл. 1), застосовують і інші пов'язані із ним поняття, для позначення яких використовують відповідні терміни. Щодо останніх, то найбільш поширеними в наукових джерелах є такі:

1) "обліково-аналітичне забезпечення" (В.О. Волощук, Н.В. Голячук, А.Г. Загородній, Т.Г. Камінська, О.А. Кравченко, Ю.Д. Малярєвський, А.А. Пилипенко; Н.А. Тичиніна та ін.);

2) "обліково-аналітична система" (С.П. Барановська, О.Д. Гудзинський, Г.Г. Кірейцев, М.Д. Корінько, Б.Г. Маслов, Т.М. Пахомова,

Л.В. Попова, Я.В. Соколов, Г.Б. Тітаренко, Л.В. Усатова та ін.);

3) “обліково-інформаційне забезпечення” (Р.Ф. Бруханський, К.В. Гульпенко, В.М. Жук, І.Б. Садовська та ін.);

4) “інформаційне забезпечення” (І.А. Бланк, М.Д. Крамчанинова, В.В. Смирнова та ін.) – застосування цього терміна характерне переважно для вчених і практиків із суміжних спеціальностей.

Таблиця 1

**Погляди вчених щодо трактування понять “обліково-аналітичне забезпечення”, “обліково-аналітична система”, “обліково-інформаційне забезпечення”, “інформаційне забезпечення”**

Автор	Визначення
<b>Обліково-аналітичне забезпечення</b>	
А.Г. Загородній [2, с. 31]	система обліково-аналітичного забезпечення підприємства є формою організації всіх видів обліку й аналізу, метою якої є забезпечення менеджерів підприємства інформацією для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень та контролю за їхньою реалізацією
О.А. Кравченко [3, с. 1]	складний механізм, який об'єднує процеси обліку та економічного аналізу з метою створення обліково-аналітичного забезпечення, що дає змогу формувати об'єктивну інформацію відповідно до інтересів користувачів і напрямів розвитку галузі
Т.Г. Камінська [4, с. 3]	“...безперервне, цілеспрямоване формування відповідних інформаційних потоків, підпорядкованих вимогам аналізу, планування та підготовки і контролю фінансових управлінських рішень”
Н. Голячук [5, с. 408]	суть полягає у здійсненні облікових та аналітичних процедур у режимі реального часу, виявленні відхилень від запланованих показників і використанні отриманих результатів для прийняття управлінських рішень
В.О. Волощук [1, с. 330]	єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, що взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування й передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами
<b>Обліково-аналітична система</b>	
Я.В. Соколов, Е.В. Негашев [6]	це система, яка базується на бухгалтерській інформації, включаючи оперативні дані, які використовуються для економічного аналізу, статистичної, технічної, соціальної та інших видів інформації
С.П. Барановська [7, с. 9]	це система, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового й управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації
Л.В. Усатова [8, с. 12]	комплекс взаємопов'язаних елементів, що взаємодіють і забезпечують процес безперервного цілеспрямованого збору, обробки й оцінювання інформації, необхідної для планування діяльності, розробки, прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень
О.Д. Гудзинський, Г.Г. Кірейцев, Т.М. Пахомова [9]	це інтегрована система прийомів обліково-аналітичного забезпечення менеджменту шляхом здійснення специфічних внутрішньосистемних і загальносистемних функцій
Л.В. Попова, Б.Г. Маслов, І.А. Маслова [10]; М.Д. Корінько, Г.Б. Тітаренко [11]	це система, що базується на даних бухгалтерського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації. Тому обліково-аналітична система являє собою збір, опрацювання та оцінювання всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на макро- і макрорівнях
<b>Обліково-інформаційне забезпечення</b>	
Р.Ф. Бруханський [12, с. 32; 33]	раціональна модель обліково-інформаційного забезпечення повинна враховувати як внутрішні, так і зовнішні інформаційні сфери, відображаючи комплексну консолідовану інформацію про діяльність підприємства та його перспективи. Основними джерелами обліково-інформаційного забезпечення є фінансовий облік і звітність; управлінський облік і звітність; результати моніторингу бізнес-середовища
<b>Інформаційне забезпечення</b>	
І.О. Бланк [13]	процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень за всіма аспектами фінансової діяльності підприємства
В.В. Смирнова, А.О. Апостолов [14]	сукупність форм, методів та інструментів управління інформаційними ресурсами, необхідних і придатних для реалізації аналітичних та управлінських процедур, що забезпечують стабільне функціонування підприємства, його стійкий перспективний розвиток
М.Д. Крамчанинова [15]	підсистема в системі управління підприємством, що повинна включати три організаційних моменти: організацію масиву інформації, організацію потоків інформації, організацію переробки інформації

Зауважимо, що окремі автори не дотримуються єдиної термінології, оскільки навіть у межах одного дослідження використовують різні терміни для визначення сутності понять “обліково-аналітичне забезпечення”, “обліково-аналітична система”, “обліково-інформаційне забезпечення”, “інформаційне забезпечення”, які характеризують одну й ту саму систему формування інформації для забезпечення інформаційних потреб широкого кола користувачів.

Як видно з табл. 1, всі наведені вище терміни, які використовуються для визначення сут-

ності тотожних понять, характеризують процес акумулювання, обробки й передачі обліково-аналітичної інформації, необхідної зовнішнім і внутрішнім користувачам різних рівнів управління для прийняття відповідних рішень. Це свідчить про те, що цілком можливо й необхідно використовувати єдиний термін.

На нашу думку, найточніше відображає сутність зазначеного процесу термін “обліково-аналітичне забезпечення”, він показує взаємозалежність між інформаційною складовою системи – обліком і аналізом та взаємозв'язок цих елементів з користувачами

обліково-аналітичної інформації з наявним між ними зворотним зв'язком.

Для обґрунтування наведеної позиції доцільно розглянути досліджуване поняття з точки зору лексико-фразеологічної складової. Так, згідно з Академічним тлумачним словником української мови, слово "забезпечення" – це дія, яка означає: 1) постачати щось у достатній кількості, задовольняти кого-, що-небудь у якихось потребах; 2) створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось [16, с. 17–18].

Не викликає сумніву й те, що обліково-аналітичне забезпечення необхідно розглядати як систему, оскільки в гносеологічному розумінні термін "система" означає певну єдність, яка утворюється із багатьох елементів, що перебувають у відносинах і взаємозв'язках один з одним.

Як слушно зазначає М.С. Пушкар [17], у результаті об'єднання сукупності об'єктів відбувається отримання синергетичного ефекту (або емерджентності), адже такі об'єкти набувають властивостей, відмінних від властивостей кожного з них зокрема. Саме обліково-аналітичне забезпечення характеризується емерджентністю за рахунок взаємодії й поєднання всіх видів обліку та аналізу для досягнення єдиної мети – формулювання обґрунтованої, якісної, достовірної й комплексної обліково-аналітичної інформації.

Досягнути тактичних і стратегічних цілей, вижити в сучасних динамічних і конкурентних умовах можна, володіючи системною й комплексною інформацією – обліково-аналітичною. Порядок її формування в системі обліково-аналітичного забезпечення та зв'язки з об'єктами обліку відображено на рис. 1.

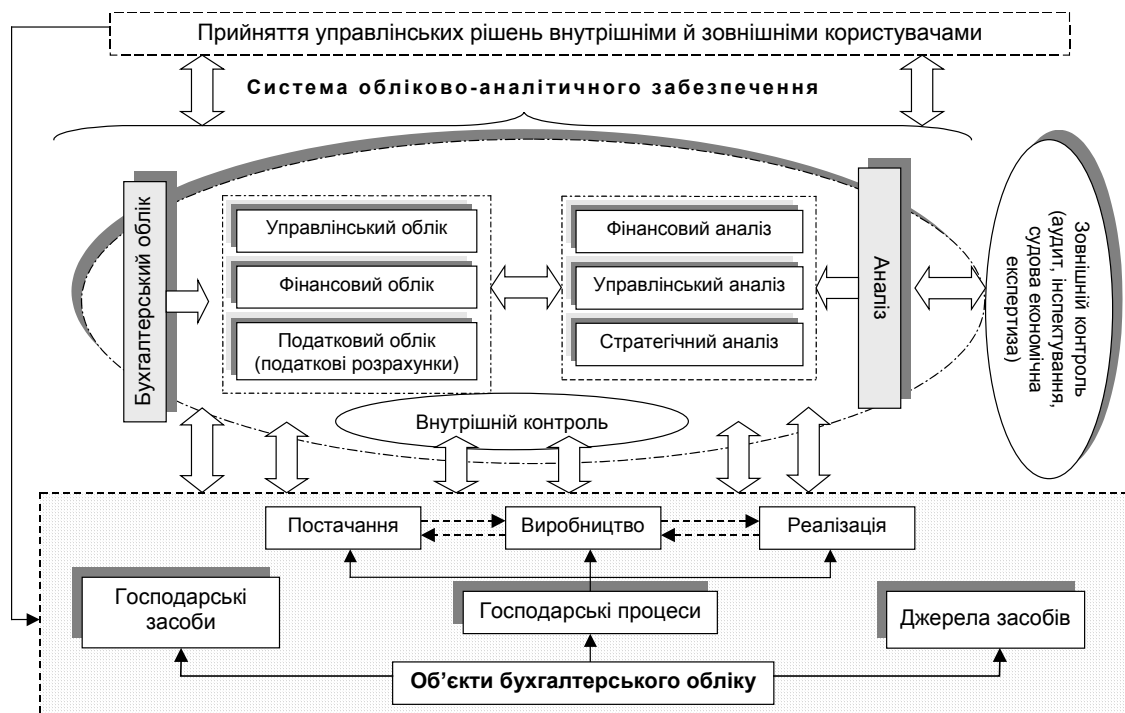


Рис. 1. Обліково-аналітичне забезпечення як система, порядок її формування й зв'язки з об'єктами обліку\*  
\* – розроблено автором

Дуже слушно зазначає в монографічному дослідженні А.А. Пилипенко, що "обліковий процес слід організувати на основі інтеграції, щоб усі складові (об'єкти обліку) були взаємопов'язані між собою єдиним масивом інформації. Більше того, структура функції обліку повинна бути складовою частиною організаційної структури підприємства" [18, с. 32].

Спірним вважаємо твердження І.М. Кірілова, що "...обліково-аналітична система ґрунтується тільки на бухгалтерській інформації..." [19, с. 171], вона є визначальною, однак не єдиною. Навпаки, характерною рисою обліково-аналітичного забезпечення як системи є її комплексність, що виявляється через взаємодію інформаційних потоків бухгалтерського, оперативного, статистичного обліку й інформації, яка формується за

допомогою методів фінансового, управлінського та стратегічного аналізу (див. рис. 1).

Відповідно до вищевикладеного, елементами системи обліково-аналітичного забезпечення є облік й аналіз, які взаємодіють між собою, формуючи потужну інформаційну базу для прийняття рішень і здійснення контролю: внутрішнього (внутрішньогосподарський контроль, внутрішній аудит) чи зовнішнього (аудит, ревізія, судова економічна експертиза тощо).

Розглядаючи процес формування обліково-аналітичної інформації, вважаємо за доцільне виділити окремі етапи, від якісного виконання яких залежить результативність інформації на виході, а саме:

– виявлення, накопичення та реєстрація облікової інформації у первинних документах;

- узагальнення масиву первинної облікової інформації шляхом складання внутрішньої та зовнішньої звітності підприємства;
- здійснення аналітичної обробки сукупності облікових даних [20, с. 132].

Зазначені етапи будуть однаковими, незалежно від того, щодо яких об'єктів обліку формується обліково-аналітична інформація. Водночас на методику й організацію обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо певного об'єкта обліку мають значний вплив особливості фінансово-господарської діяльності видів економічної діяльності.

Серед основних галузевих особливостей будівельних підприємств, які необхідно враховувати при побудові обліково-аналітичного забезпечення управління процесом експлуатації основних засобів, слід виділити: мобільність активних основних засобів, що зумовлено розташуванням об'єктів будівництва в різних місцевостях, а не в одному виробничому цеху; вплив кліматичних умов на знос основних засобів, які експлуатуються на відкритих будівельних майданчиках; залучення окремих основних засобів (наприклад, будівельних кранів) від сторонніх організацій тощо.

Оцінюючи практику діяльності будівельних підприємств з погляду обліково-аналітичного забезпечення їх управління, можна відзначити безсистемність та орієнтацію цього процесу переважно на виконання вимог нормативно-правових актів щодо нарахування й сплати податків і зборів, подання відповідної звітності тощо. В умовах динамічного розвитку економічних процесів обліково-аналітичне забезпечення має бути спрямоване не тільки на досягнення тактичних цілей, а насамперед стратегічних.

#### IV. Висновки

Отже, можна стверджувати, що обліково-аналітичне забезпечення процесу експлуатації основних засобів є системою збору й передачі комплексної інформації, яка формується в результаті поєднання та взаємодії всіх видів обліку й економічного аналізу, що уможливорює прийняття тактичних і стратегічних управлінських рішень, спрямованих на ефективне використання основних засобів для виконання будівельно-монтажних робіт. Крім того, така інформація є підґрунтям для прийняття рішень щодо вибору альтернативних варіантів: придбати чи орендувати основні засоби, споруджувати їх підрядним чи господарським способом, брати в кредит чи в лізинг, модернізувати чи ремонтувати, продавати чи консервувати тощо.

Подальші дослідження в цьому напрямі будуть ґрунтуватися на запропонованому вище трактуванні поняття обліково-аналітичного забезпечення процесу експлуатації основних засобів з урахуванням галузевих особливостей діяльності будівельних підприємств.

#### Список використаної літератури

1. Волощук Л.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним роз-

- витком підприємства / Л.О. Волощук // Праці Одеського політехнічного університету. – 2011. – Вип. 2 (36). – С. 329–334.
2. Загородній А.Г. Оцінювання ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства / А.Г. Загородній // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції [“Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні”], (Тернопіль, 23–24 квітня 2010 р.) / М-во освіти і науки України, ТНЕУ. – Т.: Крок, 2010. – С. 31–32.
3. Кравченко О.А. Учетно-аналитическое обеспечение управления основными средствами сельскохозяйственных организаций : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.12. / О.А. Кравченко. – Ставрополь, 2011. – 22 с.
4. Камінська Т.Г. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту в сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 / Т.Г. Камінська. – К., 2006. – 20 с.
5. Голячук Н. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством / Н. Голячук // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 408–410.
6. Соколов Я.В. Бухгалтерский управленческий учет: от истоков до наших дней : монография / Я.В. Соколов. – М.: Аудит : ЮНИТИ, 2009. – 213 с.
7. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством / С.П. Барановська // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : зб. наук. праць / відп. ред. О.Є. Кузьмін. – Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2012. – С. 8–11.
8. Усатова Л.В. Формирование управленческой и налоговой составляющей учетно-аналитической системы расходов в условиях неопределенности в период трансформации международных стандартов финансовой отчетности : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.12 / Л.В. Усатова. – Орел, 2008. – 48 с.
9. Гудзинський О.Д. Теоретичні аспекти формування обліково-аналітичного механізму менеджменту / О.Д. Гудзинський, Г.Г. Кірейцев, Т.М. Пахомова // Облік і фінанси АПК. – 2008. – № 3. – С. 89–93.
10. Попова Л.В. Основные теоретические принципы построения учетно-аналитической системы / Л.В. Попова, Б.Г. Маслов, И.А. Маслова // Финансовый менеджмент. – 2003. – № 5.
11. Тітаренко Г.Б. Методичні підходи для побудови обліково-аналітичної системи з використанням експертних оцінок / Г.Б. Тітаренко, М.Д. Корінько // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 4. – С. 66–69.
12. Бруханський Р.Ф. Модернізація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарсь-

- ких підприємств / Р.Ф. Бруханський // Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект: монографія: у 2 т. / за ред. П.Й. Атамас. – Дніпропетровськ: Герда, 2013. – Т. 1. – С. 21–34.
13. Бланк И.А. Энциклопедия финансового менеджера: в 4 т. / И.А. Бланк. – 2-е изд., стереотип. – М.: Омега-Л, 2008. – Т. 1. Концептуальные основы финансового менеджмента. – 447 с.
  14. Апостолов А.О. Информационное обеспечение развития предпринимательских структур / В.В. Смирнова, А.О. Апостолов // Економіка. Менеджмент. Підприємництво: зб. наук. праць СНУ ім. В. Даля. – 2003. – Вип. 11. – С. 294–297.
  15. Крамчанинова М.Д. Формування системи управління промисловим підприємством в умовах стратегічного партнерства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / М.Д. Крамчанинова; Донецький державний ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Маріуполь, 2005. – 20 с.
  16. Словник української мови: в 11 т. – Т. 3. – 1972 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sum.in.ua>.
  17. Пушкар М.С. Розробка систем обліку: навч. посіб. / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Ін-т обліку і аудиту, ТАНГ: Карт-бланш, 2003. – 198 с.
  18. Пилипенко А.А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства / А.А. Пилипенко. – Х.: Вид-во ХНЕУ, 2007. – 276 с.
  19. Кирилов И.Н. Теоретические аспекты развития системы учетно-аналитического обеспечения управленческих решений на предприятии / И.Н. Кирилов // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 5: Экономика. – 2012. – № 2. – С. 170–176.
  20. Максимів Ю.В. Організаційні підходи до вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління відходами деревообробного виробництва / Ю.В. Максимів // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. Економіка: зб. наук. праць. – Рівне, 2011. – Вип. 2 (54). – С. 131–138.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2014.

#### **Матиешин М.М. Сущность учетно-аналитического обеспечения процесса эксплуатации основных средств строительных компаний**

*В статье обосновано толкование понятия “учетно-аналитическое обеспечение” процесса эксплуатации основных средств строительных предприятий с учетом их отраслевых особенностей, на основе анализа понимания его сущности разными учеными.*

**Ключевые слова:** *учетно-аналитическое обеспечение, информация для управления, основные средства, строительные предприятия.*

#### **Matieshyn M. The essence of accounting and analytical providing process of exploitation principal equipment construction enterprises**

*This article investigates interpretation of the concept “accounting and its analytic support” in the process of using building enterprises and its relation to other concepts such as “accounting and analytical system”, “accounting and information assurance” and “information support”. These terms are essentially the same key tasks in the management system, but different interpretations, structure and structure-forming components.*

*The comparative characteristic of views on the interpretation of the concept of “accounting and analytical support” is carried out by such scientists as A.G. Zagorodnyi, O.A. Kravchenko, T.G. Kaminska, N. Goliachuk, V.O. Voloshchuk; “accounting and analytical system” – Y.V. Sokolov, E.V. Negashev, S.P. Baranovska, L.V. Usatova, O.D. Gudzynskiy, G.G. Kireitsev, T.M. Pahomova, L.V. Popova, B.G. Maslov, I.A. Maslova, M.D. Korinko, G.B. Titarenko; “accounting and information assurance” – R.F. Bruhanskiy; “information support” – I.O. Blank, V.V. Smyrnova, A.O. Apostolov, M.D. Kramchaniнова.*

*The concept “accounting and its analytic support” is examines as most accurately reflects the essence of this process, because it shows the interdependence between the information component of the system of accounting and analysis and the relationship of these elements with users of accounting and analytical information on existing between them feedback.*

*The process of formation the accounting and analytical information is distinguished at individual stages from qualitative performance which depends effectiveness of the information at the output, namely:*

- *the detection, collect and registration of accounting information in the primary documents;*
- *the generalization array of primary accounting information by making internal and external reporting of the company;*
- *the implementation of analytical processing set of accounting data.*

*The Main peculiarities of the industry construction enterprises are proved, and their necessarily consider into account in the construction of accounting and analytical support of management to process of using fixed assets.*

**Key words:** *accounting and analytical support, information for management, fixed assets, building enterprises.*